

اثربخشی دوره‌های آموزشی شرکت‌های تعاونی مرغداران استان سمنان

رضا موحدی^{۱*}، محمود زارع^۲، علیقلی حیدری^۳، احمد یعقوبی فرانی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۸/۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱/۲۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده برای شرکت‌های تعاونی مرغداران عضو اتحادیه استان سمنان و به روش پیمایشی انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه و جامعه آماری نیز شامل مرغداران عضو اتحادیه استان به تعداد ۲۳۴ نفر بود که به شیوه تمام‌شماری بررسی شدند. برای تعیین روایی پرسش‌نامه‌ها از دیدگاه‌های کارشناسان امر استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت که مقدار آن ۰/۸۵ محاسبه شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و تحلیلی انجام گرفت. از جمله آزمون‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق ضریب همبستگی اسپیرمن، پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش گام به گام بودند. نتایج این تحقیق نشان داد که متغیرهای مکان اجرای آموزش، روش‌های آموزشی، امکانات و تجهیزات آموزشی، محتوا و مطالب آموزشی، سن، شرایط برگزاری دوره‌ها، کادر آموزشی، توانایی‌ها و دانش مدرس، تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان و نیز با رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی، مدیریت آموزش، طول مدت دوره، و نور و فضای فیزیکی محل برگزاری با متغیر وابسته (اثربخشی دوره‌های آموزشی تعاونی‌های مرغداری استان سمنان) رابطه معنادار دارند. نتایج رگرسیون نشان داد که از بین متغیرهای مورد مطالعه، سه متغیر شرایط مناسب برگزاری دوره‌های آموزشی، توانایی‌ها و دانش مدرس و فضای فیزیکی محل برگزاری دوره بیشترین تأثیر را در اثربخشی دوره‌ها داشته‌اند.

واژه‌های کلیدی: اثربخشی آموزشی، تعاونی‌ها، شرکت‌های تعاونی مرغداران، استان سمنان

۱. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

E-mail: r.movahedi@basu.ac.ir

* نویسنده مسئول

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۳. مدیر کل دفتر آموزش، ترویج و تحقیقات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۴. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

مقدمه

یکی از رویکردهای اساسی در جهت سازگاری با تغییر و تحولات اقتصادی و اجتماعی روزافزون و همچنین ارتقای بهره‌وری و مدیریت بهینه توجه به آموزش و کسب آگاهی و اطلاعات علمی و فنی در هر سازمان یا نهاد اقتصادی و اجتماعی است. هر چند بسیاری از سازمان‌ها و نهادها هزینه‌های هنگفتی را صرف آموزش نیروی انسانی می‌کنند، نتایج فعالیت‌های آموزشی همیشه منجر به ارتقای سطح دانش و توانمندسازی نیروی انسانی و در نهایت، بهره‌وری سازمانی نمی‌شود. بدین جهت اثر بخشی آموزشی همواره یکی از موضوعات مهم برای سازمان‌ها و شرکت‌های اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌گردد. در تمامی تعاریفی که از آموزش و نقش آن در توانمندی نیروی انسانی توسط صاحب‌نظران (از جمله شیمون و رندال، ۱۳۸۰ و سیف، ۱۳۷۹) ارائه شده است، بر اثربخشی آموزش تأکید شده است؛ به بیان دیگر، هر فعالیت آموزشی می‌بایست با اثربخشی همراه باشد، چرا که در غیر این صورت جز اتلاف منابع نتیجه دیگری حاصل نخواهد شد. بنابراین، هرگاه بحث از آموزش و انجام فعالیت‌های آموزشی در هر سازمانی مطرح باشد، مقوله اثربخشی آن آموزش‌ها نیز مطرح خواهد بود. کریک پاتریک (Kirkpatrick, 1998) دلیل اصلی ارزیابی آموزش‌ها را توجیه ارائه آموزش و نشان دادن اهمیت آن در تحقق اهداف و رسالت‌های سازمان می‌داند. یک فعالیت آموزشی تنها زمانی می‌تواند ارزشمندی خود را توجیه کند که شواهد مطمئن و معتبری در مورد تأثیر آموزش در بهبود رفتار و عملکرد شرکت کنندگان و بالطبع منافع مردم و منطقه عرضه کند (شیمون و رندال، ۱۳۸۰). این امر به جنبه مهمی از آموزش و ارزشیابی آموزش اشاره دارد که معمولاً از آن به عنوان اثربخشی آموزشی یاد می‌شود. به طور کلی، دلایل تعیین اثربخشی برنامه‌های آموزشی را می‌توان شامل: ۱. تعیین بازده آموزش، ۲. ارتقای کیفیت آموزش، و ۳. توسعه اعتماد جمعی دانست (جعفر زاده، ۱۳۸۶).

بنا به تعریف، اثربخشی عبارت است از: درجه و میزان نیل به اهداف تعیین شده؛ به بیان دیگر، اثربخشی نشان می‌دهد که تا چه میزان از تلاش‌های انجام شده، نتایج مورد انتظار حاصل

شده است (ابطحی، ۱۳۸۳). دراکر معتقد است اثربخشی یعنی انجام دادن کارهای درست. از نگاه دراکر، اثربخشی کلید موفقیت سازمان محسوب می‌شود (علاقه بند، ۱۳۹۱).

مفهوم اثربخشی آموزشی یعنی اینکه تعیین کنیم آموزش‌های انجام شده تا چه حد به ایجاد مهارت‌های مورد نیاز سازمان به صورت عملی و کاربردی منجر شده است. به طور کلی، اثربخشی آموزش را می‌توان میزان انطباق رفتار دانش‌پژوهان با انتظارات، خواسته‌ها، اهداف، انجام درست کارها، میزان مهارت، دانش و نگرش کسب شده بر اثر آموزش تعریف نمود (سلطانی، ۱۳۸۰). بنابراین، زمانی می‌توان به اثربخش بودن دوره‌های آموزشی مطمئن بود که این احتیاجات در راستای تحقق نیازهای واقعی سازمان باشد و لذا برای جهت‌دار نمودن آموزش، تعیین میزان اثربخشی دوره‌های آموزشی ضرورتی بزرگ محسوب می‌شود. در حقیقت، ارزیابی اثربخشی دوره‌های آموزشی از یک سو مدیران و کارکنان سازمان را از چگونگی کم و کیف فعالیت‌های آموزشی آگاه می‌سازد و از سوی دیگر، برنامه‌ریزان و کادر آموزشی سازمان را از جنبه‌های مثبت و منفی برنامه مطلع می‌کند تا بتوانند به اثربخش کردن برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی نیروی انسانی یاری برسانند.

با وجود محدودیت‌ها و عوامل بازدارنده‌ای که ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی را محدود می‌سازند، دلایل منطقی و قابل قبول دیگری نیز وجود دارد که اجرای برنامه‌های ارزیابی آموزشی در سازمان‌ها را ضروری ساخته است. از دلایل اصلی ارزیابی اثربخشی آموزش ضمن خدمت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱. نشان دادن نقش آموزش در تحقق اهداف و رسالت‌های سازمان؛ تصمیم‌گیری لازم در خصوص تداوم یا قطع یک برنامه آموزشی؛ کسب دانش و اطلاعات در مورد چگونگی بهبود برنامه‌های آموزشی در آینده و توانمندتر کردن واحدهای مختلف سازمان (Krikpatrick, 1998)

در تعیین اثربخشی گفتنی است بهترین معیار یا معیارها برای سنجش اثربخشی وجود ندارد. بر همین اساس، محققان و دانشمندان در خصوص معیارهای سنجش اثربخشی نظرات متفاوتی دارند؛ برخی، مدیران و برخی دیگر، اعضای سازمان یا افراد شرکت‌کننده در دوره‌ها را مرجع تعیین معیارها می‌دانند (کاظمی، ۱۳۷۵). ولی در تعیین اثربخشی یک سازمان و طرح و دوره بر اساس نظر فرد یا افرادی خاص، مهم این است که این نظرات دقیق، علمی و روشن باشد. هامر اشمیت و مایر (Hammerschmidt and Meyer, 2005) عقیده دارند که از طریق نظرخواهی و سؤال از فراگیران دربارهٔ مطالب آموزشی می‌توان در زمینهٔ میزان مناسبت، رضایت بخشی و میزان آموخته‌ها و در نتیجه، در مورد میزان پذیرش و مقبولیت مواد آموزشی و اصلاح آن‌ها اطلاعات ارزشمندی کسب کرد و در برنامه‌ریزی آموزشی این امر را مورد استفاده قرار داد.

بنابراین، در اثربخشی آموزشی، نظرخواهی از فراگیران دربارهٔ مطالبی که فکر می‌کنند آموخته‌اند، میزان رضایت آن‌ها از ویژگی‌های دورهٔ آموزشی، و ارزیابی میزان دانش و مهارت فراگیران باید مورد توجه قرار بگیرد.

با این اوصاف، مطالعهٔ اثربخشی برنامه‌های آموزشی برگزارشده از سوی تعاونی‌های مرغداری اهمیت فوق‌العاده‌ای در پیشبرد برنامه‌های تعاونی‌ها دارد. این اهمیت می‌تواند ابعاد مختلفی چون کاهش هزینه‌های آموزش، برآورد انتظارات فراگیران، تعیین میزان تحقق اهداف آموزش‌های ارائه شده، تعیین نقاط ضعف و قوت آموزش‌های ارائه شده و در نهایت، تعیین راهکارهای کاربردی و عملی برای آموزش‌های آتی برای اتحادیه‌های مرغداری را در برگیرد.

یادآوری می‌شود که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تعاون روستایی در راستای سیاست‌های آموزشی و ترویجی‌شان و به منظور افزایش توان فنی و ارتقای عملکرد واحدهای مرغداری، اقدام به برگزاری دوره‌های آموزشی مختلف نموده‌اند. در شرکت‌های تعاونی مرغداری عضو اتحادیهٔ مرغداران استان سمنان حدود ۲۴۰ نفر به طور مستقیم مشغول به کارند و معیشت صدها نفر نیز به طور غیر مستقیم وابسته به آن‌هاست. بدین لحاظ پی بردن به کارکردها و

آثار برنامه‌های آموزشی ارائه شده در این شرکت‌های تعاونی اهمیت بسیار دارد. بر این اساس، مهم‌ترین اهداف انجام این تحقیق عبارت‌اند از:

۱. برآورد اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده از نظر میزان دانش، مهارت و گرایش شرکت‌کنندگان؛

۲. برآورد میزان رضایت شرکت‌کنندگان از دوره‌های آموزشی؛

۳. شناسایی عوامل تأثیر گذار بر اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده.

پیشینه تحقیق

درباره موضوع اثر بخشی دوره‌های آموزشی مختلف برای بزرگسالان تا کنون مطالعات مختلفی در داخل و خارج کشور انجام گرفته است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

خصالی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان "عوامل مؤثر در اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده در شرکت‌های تعاونی کشاورزی استان زنجان" این عوامل را مواردی چون شفاف بودن محتوا و جدید بودن آن، مشخص بودن اهداف دوره‌ها، اجرایی و کاربردی بودن مطالب، تناسب روش‌ها با محتوا و تلفیق مطالب نظری با عملی، نحوه برخورد و تطبیق آموزشگران با فراگیران و آشنایی فراگیران با تأثیر دوره‌ها در رشد و ارتقای شغلی دانستند.

حامدی اوغولبیک (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان "ارزیابی فاکتورهای مؤثر بر اثربخشی دوره‌های آموزشی تلقیح مصنوعی دام در استان زنجان" بین متغیرهای انگیزه و علاقه، تجربه، سواد و درآمد شرکت‌کنندگان با اثربخشی دوره‌های آموزشی رابطه معنی‌داری مشاهده نمود.

فرنیا و همکارانش (۱۳۹۱) بیان داشتند که دوره‌های آموزشی برگزار شده در تعاونی‌ها بیشتر بر مباحث نظری تأکید دارند تا بر مباحث عملی.

امینی و صفری شالی (۱۳۸۸) ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران استان تهران را بررسی کردند و نشان دادند که بین دو متغیر آموزش و موفقیت شرکت‌ها

رابطه‌ای مستقیم و معنی‌دار وجود دارد به گونه‌ای که هر چه آموزش‌های ارائه شده مرتبط با شغل و یا مسئولیت اعضا بیشتر باشد، این شرکت‌ها موفقیت بیشتری کسب می‌کنند.

مهرنگار و حسینی‌نیا (۱۳۸۸) به شناسایی نیازهای آموزشی مدیران عامل تعاونی‌های مرغداری و عوامل مؤثر بر آن در استان خراسان رضوی پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌دار بین سطح سواد اعضای شرکت و تأثیر دوره‌های آموزشی وجود دارد ولی بین سن، تعداد سال‌های مدیریت، میزان سودآوری شرکت، بومی بودن و داشتن شغل دوم با نیاز آموزشی رابطه‌ای دیده نشد.

نتایج مطالعه بیژنی و همکاران (۱۳۸۷) درباره ارزشیابی اثربخشی و بهره‌وری فعالیت‌های ترویج کشاورزی در طرح محوری گندم در شهرستان‌های شیراز و مرودشت استان فارس بیانگر آن است که گندم‌کاران برخوردار از آموزش‌های ترویجی از گروه آموزش ندیده میزان عملکرد، میزان تولید و درآمد بیشتری داشتند.

عبدالملکی و همکاران (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای به بررسی اثربخشی دوره‌های کوتاه‌مدت آموزشی ترویجی مرتعداران در شهرستان تویسرکان پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین میزان دانش و آگاهی دو گروه مورد مطالعه وجود دارد. میزان مشارکت‌دهی فراگیران برای بحث در مطالب آموزشی رابطه‌ای بسیار قوی با میزان رضایت آن‌ها داشته و روش عملی مفیدترین روش آموزشی ارزیابی شده است.

زوار (۱۳۷۳) سودمندی دوره‌های آموزشی بزرگسالان روستایی آذربایجان غربی را با توجه به اهداف آموزشی در سه زمینه آگاهی‌ها، مهارت‌های شغلی و افزایش تولیدات شرکت‌کنندگان بررسی کرد. نتایج این تحقیق نشان داد که ۸۰/۹ درصد از افرادی که در دوره‌های آموزشی شرکت کرده‌اند حضور در این دوره‌ها را موجب افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های شغلی و تولیدات خود و در نتیجه، سودمند دانسته‌اند.

رودریگوئز (Rodriguez, 2003) در مطالعات تجربی خود در اسپانیا به این نتیجه رسید که تعلیم و تربیت و مشخصاً آموزش و پرورش سبب تغییرات مثبت در ساختار سازمانی می‌شود و

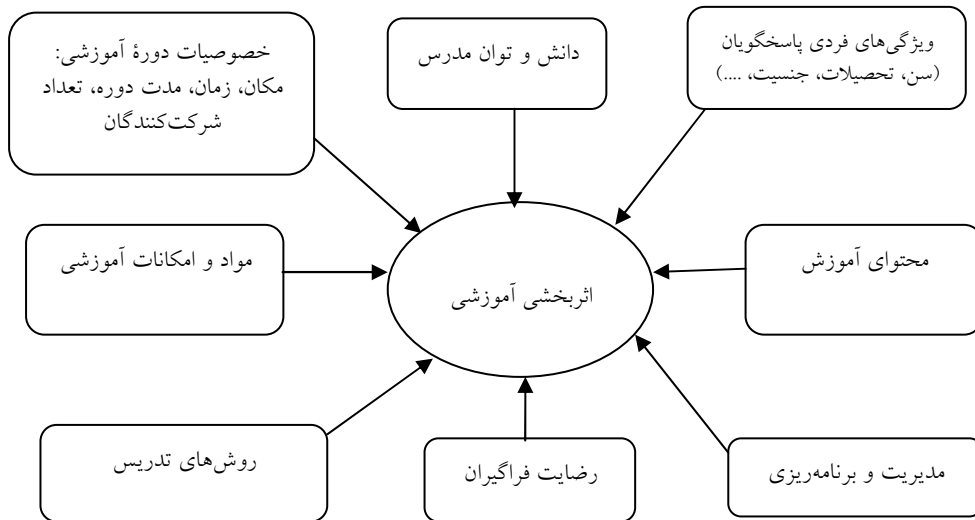
افراد با آموزش کم و با کمبود آموزش‌های تخصصی مانعی جدی برای فعالیت‌های تعاونی در منطقه هستند.

اسلو و پاپ (Slev and Pop, 2012) عوامل مؤثر بر یادگیری بزرگسالان را در رومانی بررسی کردند. نتایج این تحقیق نشان داد که مهم‌ترین عامل موفقیت برنامه‌ها مربیان کارآمد و با تجربه و همچنین محیط‌های یادگیری است که بزرگسالان در آن قرار دارند.

در مطالعه دیگری که بر روی ارزشیابی میزان دانش و آگاهی کشاورزان نسبت به مدیریت تلفیقی آفات انجام شد، رابطه معنی‌داری بین میزان مشارکت در دوره‌های آموزشی و میزان دانش و آگاهی شرکت‌کنندگان دیده شد (Erbaugh et al., 2001).

در مطالعه‌ای که بر روی اثربخشی آموزش‌های کشاورزان در بنگلادش انجام شد افزایش درآمد کشاورزی به عنوان شاخص اثربخشی دوره‌ها در نظر گرفته شد. نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین اندازه خانوار و سابقه کار کشاورزان آموزش‌دیده و تأثیر این آموزش‌ها در افزایش درآمد آن‌ها وجود دارد (Mahmudul, et al. 2002).

با توجه به مطالب پیش‌گفته، مدل مفهومی تحقیق به شکل زیر ارائه می‌شود:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش تحقیق

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش‌های ارائه شده برای اعضای شرکت‌های تعاونی مرغداری استان سمنان می‌باشد که از این جهت پژوهشی کاربردی محسوب می‌گردد. این تحقیق از نظر ماهیت و روش تحقیق از نوع پیمایشی است که به صورت توصیفی - استنباطی انجام گرفته و ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه بوده است. برای دستیابی به اهداف تحقیق علاوه بر پرسش‌نامه، از اسناد و مدارک مکتوب کتابخانه‌ای و همچنین مرور تارنماهای اینترنتی در داخل و خارج کشور استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی اعضای تعاونی‌های مرغداری عضو اتحادیه استان سمنان است که تعداد آن‌ها ۲۳۴ نفر می‌باشد. شیوه انتخاب نمونه‌ها به صورت تمام شماری بوده است. بنابراین، ۲۳۴ پرسش‌نامه در بین جامعه آماری مورد نظر توزیع و در نهایت، ۱۹۴ پرسش‌نامه تکمیل شد و داده‌های آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

به منظور سنجش اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده برای تعاونی‌های مرغداری، ابتدا اهداف دوره‌های آموزشی مذکور، که در برنامه اجرا شده وجود داشت، مشخص و جداسازی گردید. سپس میزان دانش، مهارت و گرایش اعضای تعاونی‌ها در مورد این اهداف بررسی گردید تا مشخص شود میزان تحقق اهداف از نظر درجه تغییر رفتاری چقدر است. در این خصوص، در پرسش‌نامه، تعداد ۱۶ سؤال دانشی، ۱۰ سؤال مهارتی و ۱۰ سؤال گرایشی طراحی گردید که با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت از خیلی زیاد تا خیلی کم و نیز از خیلی موافقم تا خیلی مخالفم مقیاس بندی شدند.

جمع‌آوری اطلاعات در دو مرحله صورت پذیرفت. در مرحله نخست، از طریق مرور منابع کتابخانه‌ای و جستجوی اینترنتی به بررسی و مرور پیش‌نگاشته‌ها پرداخته شد و بر مبنای آن چارچوب نظری تحقیق تدوین گردید. سپس ابزار گردآوری اطلاعات که شامل پرسش‌نامه بود طراحی شد.

در تحقیق حاضر به منظور تعیین روایی پرسش‌نامه‌ها از نظرات و پیشنهادهای کارشناسان و محققان آموزشی و متخصصان امور دام استفاده گردید و پس از اصلاحات لازم، اطمینان حاصل شد که سؤالات مطرح شده توانایی و قابلیت اندازه‌گیری محتوا و خصوصیات مورد نظر تحقیق را دارند. برای آزمون پایایی پرسش‌نامه، ۳۰ پرسش‌نامه طی یک آزمون مقدماتی در منطقه از نمونه‌های آماری خارج از نمونه‌های اصلی تکمیل شد و از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفت که مقدار این ضریب ۰/۸۵ محاسبه شد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق از دو روش آمار توصیفی و تحلیلی استفاده گردید. در قسمت آمار توصیفی از شاخص‌های آمار مرکزی نظیر میانگین، درصد، فراوانی، انحراف معیار و ضریب تغییرات استفاده شد. در قسمت آمار تحلیلی برای بررسی رابطه بین متغیرهای وابسته و مستقل از ضریب همبستگی اسپیرمن و پیرسون استفاده شد. همچنین برای بررسی تأثیر متغیرهای مستقل در تبیین و پیش‌بینی متغیر وابسته (اثربخشی دوره‌های آموزشی در تعاونی‌های مرغداری استان سمنان) از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده گردید.

بحث و تحلیل

نتایج نشان داد که بیشترین افراد مورد مطالعه با فراوانی ۱۳۹ نفر (۷۱/۶ درصد) مرد و بقیه زن بوده‌اند. میانگین سنی افراد ۴۲/۶۳ سال و جوان‌ترین آن‌ها ۲۱ سال و مسن‌ترین آنان ۷۰ سال داشته‌اند. از نظر میزان تحصیلات، بیشترین فراوانی به ترتیب مربوط به سطح تحصیلات دیپلم با فراوانی ۵۳ نفر (۲۷/۳ درصد) و بیسواد با فراوانی ۸ نفر (۴/۱ درصد) می‌باشد. میانگین تعداد دوره‌های آموزشی مرتبط با مرغداری که افراد در پنج سال اخیر شرکت کرده‌اند ۴/۴۳ و بیشترین و کمترین آن به ترتیب ۱۴ و ۱ یک دوره با انحراف معیار ۲/۷۱ بوده است. سایر اطلاعات در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه برحسب ویژگی های فردی

متغیر	گویه	فراوانی	درصد	
جنسیت	مرد	۱۳۹	۷۱/۶	
	زن	۵۵	۲۸/۴	
	جمع	۱۹۴	۱۰۰	
سن	کمتر از ۲۵	۷	۳/۶	
	۲۶-۳۵	۶۳	۳۲/۵	
	۳۶-۴۵	۴۲	۲۱/۶	
	۴۶-۵۵	۴۶	۲۳/۷	
	بالتر از ۵۶	۳۶	۱۸/۶	
	جمع	۱۹۴	۱۰۰	
تحصیلات	بی سواد	۸	۴/۱	
	خواندن و نوشتن و کم سواد	۲۰	۱۰/۳	
	سیکل	۱۸	۹/۳	
	دیپلم	۵۳	۲۷/۳	
	فوق دیپلم	۲۳	۱۱/۹	
	لیسانس	۴۵	۲۳/۲	
	فوق لیسانس	۲۷	۱۳/۹	
	جمع	۱۹۴	۱۰۰	
	تعداد دوره آموزشی	۱-۳	۷۲	۳۷/۱
		۴-۶	۴۳	۲۲/۲
۷-۹		۲۸	۱۴/۴	
بالتر از ۱۰		۳۱	۲۶/۳	
جمع	۱۹۴	۱۰۰		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بررسی تأثیر دوره آموزشی مرغداری در میزان دانش شرکت کنندگان

برای سنجش دانش شرکت کنندگان ۱۶ سؤال در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (خیلی زیاد تا خیلی کم) مطرح شد. در جدول ۲ میزان دانش و اطلاعات شرکت کنندگان در دوره آموزش مرغداری بر حسب میانگین و ضریب تغییرات نشان داده شده است. بر اساس یافته‌های این جدول، میزان دانش شرکت کنندگان به ترتیب در زمینه آگاهی از مراقبت‌های بهداشتی محوطه و

درون سالن‌های مرغداری، آشنایی با نحوه تغذیه مرغ، شناخت روش‌های صحیح حمل و نقل واکسن، آشنایی با اصول صحیح مبارزه با بیماری‌های طیور و آشنایی با مراقبت‌های ویژه از جوجه در ابتدای دوره و زمان جوجه‌ریزی بالاترین رتبه را داشته‌اند. از طرف دیگر، میزان دانش شرکت کنندگان در زمینه آشنایی با نحوه آماده‌سازی سالن‌ها قبل از ورود جوجه و آشنایی با عوامل بیماری‌زا در گله پایین‌ترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به جمع کلی میانگین به دست آمده در این زمینه (۳/۳۳)، مشاهده می‌شود که میزان دانش شرکت کنندگان به نسبت در حد مناسبی است که این مسئله نشان دهنده اثر بخشی دوره‌ها در این زمینه می‌باشد.

جدول ۲. میزان دانش شرکت کنندگان در دوره آموزش مرغداری

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	دانش و اطلاعات
۱	۰/۱۳۹	۰/۵۸	۴/۲۱	آگاهی از مراقبت‌های بهداشتی محوطه و درون سالن مرغداری
۲	۰/۱۴۷	۰/۵۲	۳/۵۳	آشنایی با نحوه تغذیه مرغ
۳	۰/۱۴۸	۰/۶۶	۴/۴۳	شناخت روش‌های صحیح حمل و نقل واکسن
۴	۰/۱۳۹	۰/۵۰	۳/۶۰	آشنایی با اصول صحیح مبارزه با بیماری‌های طیور
۵	۰/۲۳۵	۰/۹۱	۳/۸۸	آشنایی با مراقبت‌های ویژه از جوجه در ابتدای دوره و زمان جوجه‌ریزی
۶	۰/۲۷۴	۰/۷۴	۲/۷۰	آشنایی با مواد ضد عفونی و راه‌های به‌کارگیری آن
۷	۰/۲۸۵	۰/۷۸	۲/۷۴	شناخت عوامل مؤثر در بالانس جیره
۸	۰/۳۱۶	۰/۹۲	۲/۹۳	آشنایی با منابع آلوده‌کننده مرغداری
۹	۰/۳۲۴	۰/۹۷	۲/۹۸	آگاهی از وسایل مورد نیاز پرورش مرغ
۱۰	۰/۳۲۵	۱/۰۰	۳/۰۶	آشنایی با انواع سیستم‌های پرورش (بستر، قفس و غیره)
۱۱	۰/۳۲۵	۰/۹۹	۳/۰۵	آشنایی با انواع روش‌های نوردهی (زمان، شدت و ...)
۱۲	۰/۳۵۰	۱/۱۱	۳/۱۶	آشنایی با انواع سیستم‌های تهویه
۱۳	۰/۳۵۲	۱/۰۸	۳/۰۸	آشنایی با نحوه کنترل رطوبت و حرارت در سالن
۱۴	۰/۳۹۱	۱/۳۲	۳/۳۷	آشنایی با زمان مناسب واکسیناسیون
۱۵	۰/۳۹۸	۱/۳۱	۳/۳۰	آشنایی با نحوه آماده‌سازی سالن‌ها قبل از ورود جوجه
۱۶	۰/۴۰۷	۱/۳۶	۳/۳۳	آشنایی با عوامل بیماری‌زا در گله
			۳/۳۳	جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بررسی تأثیر دوره آموزشی مرغداری در میزان مهارت شرکت کنندگان

به منظور بررسی میزان مهارت شرکت کنندگان در دوره آموزش مرغداری از شرکت کنندگان خواسته شد تا مهارت خود را درباره ۱۰ سؤال مهارتی بر حسب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی زیاد تا خیلی کم رتبه‌بندی نمایند. در جدول ۳ پاسخ‌ها بر حسب میانگین و ضریب تغییرات نشان داده شده است. میزان مهارت پاسخگویان در زمینه‌های نحوه نگهداری صحیح مواد در انبار، آماده سازی جیره غذایی و تنظیم تهویه سالن مرغداری بالاتر از سایر مهارت‌ها بوده است. با توجه به جمع کلی میانگین به دست آمده در این زمینه (۳/۷۵)، مشاهده می‌شود که میزان مهارت شرکت کنندگان در حد مناسبی است که این امر نشان‌دهنده اثربخشی دوره‌ها در این زمینه می‌باشد.

جدول ۳. میزان مهارت شرکت کنندگان در دوره آموزش مرغداری

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	مهارت
۱	۰/۱۵۵	۰/۵۹	۳/۸۲	نحوه نگهداری صحیح مواد در انبار
۲	۰/۱۶۸	۰/۶۴	۳/۸۰	آماده‌سازی جیره غذایی
۳	۰/۱۹۵	۰/۸۰	۴/۱۲	تنظیم تهویه سالن مرغداری
۴	۰/۱۹۷	۰/۶۶	۳/۳۴	مبارزه با بیماری‌های مرغ
۴	۰/۱۹۷	۰/۸۱	۴/۱۱	مراقبت از فضای داخل سالن
۵	۰/۱۹۹	۰/۸۳	۴/۱۹	محاسبه تعداد صحیح جوجه در واحد سطح
۵	۰/۱۹۹	۰/۶۷	۳/۳۵	نحوه تغذیه
۶	۰/۲۰۲	۰/۶۸	۳/۳۷	پیشگیری و کنترل بیماری‌های مرغ
۷	۰/۲۱۶	۰/۷۹	۳/۶۵	به کارگیری صحیح انواع تجهیزات (آبخوری و دانخوری)
۸	۰/۲۳۴	۰/۸۷	۳/۷۱	احداث سالن مرغداری
			۳/۷۵	جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بررسی تأثیر دوره آموزشی مرغداری در گرایش شرکت‌کنندگان

جهت سنجش گرایش شرکت‌کنندگان از آن‌ها خواسته شد تا نظرات خود را درباره ۱۰ سؤال، که با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای خیلی موافقم تا خیلی مخالفم طراحی شده بود، ارائه نمایند. نتایج بر حسب میانگین و انحراف معیار در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. سنجش گرایش شرکت‌کنندگان در دوره آموزش مرغداری

میانگین	انحراف معیار	سؤالات گرایشی
۴/۷۶	۰/۵۶	کسب اطلاعات از طریق دوره‌های آموزشی مسلماً در پیشرفت مرغداری مؤثر است.
۴/۳۲	۰/۵۱	به منظور توسعه مرغداری در استان سمنان آمادگی حضور در تمامی دوره‌های آموزشی را دارم.
۴/۴۰	۰/۶۶	مایلم هستم برای توسعه و ارتقای کیفیت کار مرغداری با سایر مراکز همکاری نمایم.
۳/۹۰	۰/۷۵	شرکت در دوره‌های آموزشی را به سایر همکاران و دوستانم توصیه می‌کنم.
۳/۷۶	۰/۸۱	دوره‌های آموزشی مرغداری یک برنامه ضروری و لازم می‌باشد.
۳/۳۸	۰/۷۷	اهداف دوره‌های آموزشی پاسخگوی انتظارات من بود.
۳/۶۹	۰/۹۱	دوست دارم اوقات فراغت خود را صرف شرکت در دوره‌های آموزشی نمایم.
۴/۰۹	۱/۰۵	همه اعضای تعاونی باید در خصوص صنعت پرورش طیور توانمند و با معلومات باشند.
۲/۲۶	۰/۶۶	رشد صنعت مرغداری به توان فنی و دانش اعضای تعاونی مرغداران ارتباط ندارد.
۱/۴۹	۰/۵۳	تعاونی‌های مرغداری نیاز به شرکت در دوره‌های آموزشی ندارند.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

یکی از روش‌های مهم برای بررسی سطح گرایش افراد مورد مطالعه روش فاصله انحراف استاندارد با میانگین است (Gangadharappa et al., 2007) به نقل از ابراهیمی میمند و میردامادی، (۱۳۹۲) در این تحقیق، مطابق با این روش، گرایش افراد به ۴ گروه زیر تقسیم گردید:

$$A < \text{Mean} - \text{St.d} \quad \text{گرایش منفی} = A$$

$$\text{Mean} - \text{St.d} \leq B < \text{Mean} \quad \text{گرایش نسبتاً منفی} = B$$

$C = \text{Mean} \leq C < \text{Mean} + \text{St.d}$ گرایش نسبتاً مثبت

$D = \text{Mean} + \text{St.d}$ گرایش مثبت

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، ۳۸ نفر (۱۹/۶ درصد) از پاسخگویان گرایش منفی، ۱۱ نفر (۵/۷ درصد) گرایش نسبتاً منفی، ۱۳۶ نفر (۷۰/۱ درصد) گرایش نسبتاً مثبت می‌باشند و ۹ نفر (۴/۶ درصد) گرایش مثبت به دوره‌های آموزشی دارند. بنابراین می‌توان گفت اکثر پاسخگویان گرایش نسبتاً مثبتی نسبت به دوره‌های آموزش داشته‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی سطح گرایش افراد مورد مطالعه نسبت به دوره‌های آموزشی

سطح گرایش	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
گرایش منفی	۳۸	۱۹/۶	۱۹/۶
گرایش نسبتاً منفی	۱۱	۵/۷	۲۵/۳
گرایش نسبتاً مثبت	۱۳۶	۷۰/۱	۹۵/۴
گرایش مثبت	۹	۴/۶	۱۰۰
جمع	۱۸۸	۱۰۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بنابراین، با توجه به اهداف دوره‌های آموزشی برگزار شده و برآورد میزان دانش و مهارت و گرایش اعضای شرکت کننده در این دوره‌ها، که همگی بالاتر از میانگین بوده است، می‌توان نتیجه گرفت که اثربخشی این دوره‌ها از نظر میزان تحقق اهداف در سه سطح دانشی، مهارتی و گرایشی به نسبت مناسب بوده است.

برآورد میزان رضایت شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی مرغداری استان سمنان از متغیرهای آموزشی

برای برآورد میزان رضایت شرکت‌کنندگان از متغیرهای آموزشی از پاسخگویان خواسته شد تا نظرات خود را درباره ۱۵ سؤال به عنوان متغیرهای آموزشی بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی زیاد تا خیلی کم ارائه نمایند. بر پایه جدول ۶، میزان میانگین کلی مجموع متغیرها

بالتر از سطح میانگین بوده است. این مسئله نشان می‌دهد که میزان رضایت شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی تعاونی‌های مرغداری استان سمنان زیاد بوده است.

جدول ۶. رتبه بندی میزان رضایت شرکت کنندگان در دوره‌های آموزشی تعاونی‌های مرغداری

استان سمنان				
رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	متغیر	
۱	۰/۰۷۸	۰/۳۱	۴/۰۱	تناسب محتوا با هدف‌های دوره
۲	۰/۰۸۳	۰/۳۴	۴/۰۴	میزان محتوای عملی و کاربردی
۳	۰/۱۰۳	۰/۳۹	۳/۸۴	به کارگیری روش‌های بحث کلاسی
۴	۰/۱۰۸	۰/۵۱	۴/۷۱	ایجاد انگیزه در شرکت کنندگان
۵	۰/۱۱۵	۰/۵۲	۴/۵۸	به کارگیری روش‌های جدید و متنوع
۶	۰/۱۲۰	۰/۵۵	۴/۵۹	معلومات مدرسان
۷	۰/۱۳۵	۰/۵۳	۳/۹۱	توانایی مدرس در کنترل و هدایت کلاس
۸	۰/۱۳۹	۰/۶۴	۴/۶۵	مناسب بودن شیوه تدریس مدرس
۹	۰/۱۵۹	۰/۷۰	۴/۴۳	تناسب محتوا با نیازهای آموزشی فراگیر
۱۰	۰/۱۷۸	۰/۶۹	۳/۷۰	به کارگیری روش‌های ارزشیابی متنوع
۱۱	۰/۱۹۶	۰/۷۱	۳/۶۴	استفاده از طرح‌ها و تکالیف فردی و گروهی
۱۲	۰/۲۳۰	۰/۹۴	۴/۰۹	به کارگیری وسایل کمک آموزشی
۱۳	۰/۲۳۱	۰/۷۹	۳/۴۴	رفتار مدرسان با شرکت کنندگان
۱۴	۰/۲۴۱	۰/۹۳	۳/۸۶	سطح دشواری محتوا
۱۵	۰/۲۵۷	۱/۰۱	۳/۹۱	معرفی کتب و نشریات درباره موضوعات دوره
		۴/۹۴	۴/۰۹	میانگین کلی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

تحلیل همبستگی

در این تحقیق برای بررسی رابطه متغیر وابسته تحقیق (اثر بخشی دوره‌های آموزشی در تعاونی‌های مرغداری استان سمنان) با متغیرهای مستقل از ضرایب همبستگی اسپیرمن و پیرسون استفاده گردید. از ضریب همبستگی اسپیرمن در مواقعی که سطح سنجش متغیر رتبه‌ای بوده، و از ضریب همبستگی پیرسون برای متغیرهای با سطح سنجش فاصله‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون همبستگی نشان داد که متغیرهای مکان اجرای آموزش، روش‌های آموزشی، امکانات و

تجهیزات آموزشی، محتوا و مطالب آموزشی، سن شرکت‌کنندگان، شرایط برگزاری دوره‌ها، توانایی‌ها و دانش مدرس، تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان و نیز با رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی، کادر آموزشی، مدیریت آموزش، طول مدت دوره و نور و فضای فیزیکی محل برگزاری با متغیر وابسته (اثربخشی دوره‌های آموزشی در تعاونی‌های مرغداری استان سمنان) دارای رابطه معناداری می‌باشند.

جدول ۷. نتایج رابطه بین متغیرهای مستقل مورد مطالعه با اثربخشی دوره‌های آموزشی

متغیر	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری
مکان اجرای آموزش	-۰/۳۰۲**	۰/۰۰۰
زمان اجرای آموزش	-۰/۱۰۰	۰/۱۶۵
روش‌های آموزشی	۰/۱۴۷*	۰/۰۴۱
امکانات و تجهیزات آموزشی	۰/۵۵۲**	۰/۰۰۰
محتوا و مطالب آموزشی	۰/۴۱۵**	۰/۰۰۰
میزان مشارکت اعضا در آموزش‌ها	۰/۱۱۲	۰/۱۲۱
سن شرکت‌کنندگان	۰/۰۶۸*	۰/۰۴۴
تعداد شرکت در دوره	۰/۰۴۶	۰/۵۷۳
شرایط برگزاری دوره‌ها	۰/۶۹۳**	۰/۰۰۰
کادر آموزشی	۰/۵۲۲**	۰/۰۰۰
توانایی‌ها و دانش مدرس	۰/۶۴۳**	۰/۰۰۰
تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان	۰/۵۲۴**	۰/۰۰۰
تطابق سرفصل‌ها با رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی	۰/۳۴۵**	۰/۰۰۰
مدیریت آموزش	۰/۲۴۸**	۰/۰۰۰
طول مدت دوره	۰/۵۲۱**	۰/۰۰۰
نور و فضای فیزیکی محل برگزاری	۰/۶۲۱**	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق * : معنی داری در سطح ۹۵ درصد ** : معنی داری در سطح ۹۹ درصد

تحلیل رگرسیون چندگانه

در این تحقیق برای پیش‌بینی میزان تأثیرپذیری یا تغییرات متغیر وابسته اثربخشی دوره‌های آموزشی تعاونی‌های مرغداری استان سمنان از متغیرهای مستقل از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. به این منظور ابتدا متغیر شرایط مناسب برگزاری دوره، که بیشترین شدت همبستگی را داشت، وارد معادله شد. مقدار ضریب همبستگی چندگانه (R) این متغیر برابر

۰/۷۵۹ و ضریب تعیین (R^2) آن برابر با ۰/۵۷۶ به دست آمد به این معنی که ۵۷/۶ درصد تغییرات متغیر وابسته (اثربخشی دوره‌های آموزشی) توسط این متغیر تبیین می‌گردد. به همین صورت، متغیرهای بعدی تا ۸ گام وارد معادله شدند. بنابراین، نتایج رگرسیون نشان داد که ۸ متغیر زیر به ترتیب بیشترین تأثیر را در اثربخشی دوره‌های آموزش مرغداری در استان سمنان داشته‌اند: شرایط مناسب برگزاری دوره، توانایی‌ها و دانش مدرس، نور و فضای فیزیکی محل برگزاری، امکانات آموزشی، تعداد کادر آموزشی دوره، تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان، طول مدت دوره، و محتوا و مطالب آموزشی. معادله رگرسیونی نیز با توجه به مقدار ثابت و ضرایب به دست آمده در ستون چهارم (ضریب استاندارد نشده) به صورت زیر مشخص گردید (جدول ۸):

$$Y = 10/499 + 1/693 x_1 + 1/638 x_2 + 0/669 x_3 + 0/315 x_4 + 0/314 x_5 + 0/808 x_6 + 0/870 x_7 + 0/140 x_8$$

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه اثربخشی دوره‌های آموزشی ارائه شده برای تعاونی‌های

مرغداری استان سمنان

P	t	Beta	B	$\bar{R}^2$	R^2	R	متغیرهای مستقل	گام
۰/۰۰۰	۱۰/۹۰۹		۱۰/۴۹۹				عدد ثابت	*
۰/۰۰۰	۶/۵۰۱	۰/۸۷۷	۱/۶۹۳	۰/۵۷۳	۰/۵۷۶	۰/۷۵۹	شرایط مناسب برگزاری (X_1)	اول
۰/۰۰۰	۱۰/۶۷۳	۰/۷۵۵	۱/۶۳۸	۰/۶۱۶	۰/۶۲۰	۰/۷۷۵	توانایی‌ها و دانش مدرس (X_2)	دوم
۰/۰۰۰	۶/۶۹۷	۰/۵۷۸	۰/۶۶۹	۰/۶۶۰	۰/۶۶۶	۰/۸۱۶	نور و فضای فیزیکی محل برگزاری (X_3)	سوم
۰/۰۰۰	۷/۶۷۶	۰/۵۳۴	۰/۳۱۵	۰/۷۳۲	۰/۷۳۷	۰/۸۵۹	امکانات آموزشی (X_4)	چهارم
۰/۰۰۰	۱/۷۷۹	۰/۴۳۷	۰/۳۱۴	۰/۷۷۲	۰/۷۷۸	۰/۸۸۲	تعداد کادر آموزشی دوره (X_5)	پنجم
۰/۰۰۰	۴/۴۵۵	۰/۳۲۵	۰/۸۰۸	۰/۷۸۶	۰/۷۹۲	۰/۸۹۰	تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان (X_6)	ششم
۰/۰۰۰	۵/۷۸۵	۰/۲۲۲	۰/۸۷۰	۰/۸۰۵	۰/۸۱۲	۰/۹۰۱	طول مدت دوره (X_7)	هفتم
۰/۰۰۴	۳/۱۲۴	۰/۱۵۱	۰/۱۴۰	۰/۸۱۲	۰/۸۲۰	۰/۹۰۵	محتوا و مطالب مناسب (X_8)	هشتم

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اما قضاوت در مورد سهم و نقش هر یک از ۸ متغیر مذکور در تبیین متغیر وابسته را باید به مقادیر بتا (ضریب استاندارد شده) واگذار کرد، زیرا این مقادیر امکان مقایسه و تعیین سهم نسبی هر یک از متغیرها را فراهم می‌سازد. بر این اساس، سهم شرایط مناسب برگزاری دوره بیشتر از سایر متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیونی می‌باشد، زیرا بر پایه بتای به دست آمده (۰/۸۷۷) برای شرایط مناسب برگزاری، به ازای یک واحد تغییر در انحراف معیار به اندازه ۰/۸۷۷ در انحراف معیار متغیر وابسته تغییر ایجاد می‌گردد. میزان بتای هر یک از متغیرهای مورد بررسی در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. سهم هر یک از متغیرها بر اساس ضریب بتا

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج نشان داد که متغیرهای مکان اجرای آموزش، روش‌های آموزشی، امکانات و تجهیزات آموزشی، محتوا و مطالب آموزشی، سن شرکت‌کنندگان، شرایط برگزاری دوره‌ها، کادر آموزشی، توانایی‌ها و دانش مدرس، تطابق سرفصل‌ها با نیازهای شرکت‌کنندگان، تطابق سرفصل‌ها با رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی، مدیریت آموزش، طول مدت دوره و نور و فضای فیزیکی محل برگزاری با متغیر وابسته دارای رابطه معنادار می‌باشند. نتایج مطالعه زوار (۱۳۷۳) مبنی بر وجود رابطه بین دوره‌های آموزشی روستاییان با تجهیزات و امکانات دوره آموزشی؛ نتایج مطالعه حامدی اوغولبیک (۱۳۹۲) مبنی بر وجود رابطه بین سن و دوره‌های آموزشی؛ نتایج مطالعه عبدالملکی و همکاران (۱۳۸۷) و نیز خصالی لنگرودی و همکاران (۱۳۷۸) مبنی بر وجود رابطه بین محتوا با اثربخشی دوره‌های آموزشی؛ نتایج مطالعه بیژنی و همکاران (۱۳۹۱) مبنی بر وجود رابطه بین روش‌های آموزش با اثربخشی آموزشی با نتایج این تحقیق هم‌خوانی دارند.

نتایج همچنین نشان داد که از بین متغیرهای مورد مطالعه، ۳ متغیر شرایط مناسب برگزاری دوره‌های آموزشی، توانایی‌ها و دانش مدرس و فضای فیزیکی محل برگزاری دوره بیشترین تأثیر را در اثربخشی دوره‌ها داشته‌اند. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد شرایط مناسبی برای دوره‌های آموزش مرغداری چه در زمان ورود به دوره و چه در حین دوره، متناسب با شرایط داوطلبان و نیازهای منطقه، در نظر گرفته شود و همچنین امکانات بیشتری برای جذب مرغداران جهت شرکت در این دوره‌ها فراهم گردد. از طرفی، لازم است مدرسان دوره‌های آموزشی از افراد متخصص و با سابقه انتخاب شوند و در برگزاری دوره‌های آموزشی امکانات و شرایط فیزیکی برای ارائه محتوا و مطالب مربوط به مرغداری مهیا شود.

با توجه به نتایج، سایر پیشنهادها زیر نیز ارائه می‌گردد:

- برنامه‌های آموزشی مرغداری و پرورش طیور به شکل کاربردی و با استفاده از روش‌ها و محتواهای متناسب با امکانات واحدهای تولیدی صورت گیرد. همچنین در سازماندهی آموزش‌های اتحادیه مرغداران، به گروه‌های سنی و آموزش ویژه هریک از آنها توجه گردد.

- کارگاه‌های آموزش عملی ویژه‌ای با مشارکت بخش خصوصی در مناطق مختلف استان جهت ارائه آموزش‌های مرغداری و پرورش طیور ساخته شود.
- امکانات و تجهیزات عملی دوره‌های آموزشی مورد توجه مسئولان قرار گیرد.
- برنامه‌های بازدید و سفرهای میدانی عملیاتی برای مرغداران شرکت‌کننده در دوره‌ها فراهم شود.
- یک گروه تخصصی برای تدوین و تنظیم محتوای دوره‌های آموزشی با اختیارات کامل تشکیل شود و در تنظیم مطالب دوره‌ها از تخصص‌ها و از افراد متخصص در حوزه مرغداری استفاده گردد.
- محتوای دوره‌ها به طور مستمر مورد بازنگری قرار گیرد.
- به نظرات شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی و همچنین مدرسان دوره به منظور ارتقای کیفی دوره‌ها توجه شود.
- گروه‌های مختلف سنی در هر دوره آموزشی مورد مطالعه و ویژگی‌های هر گروه سنی مورد ارزیابی و شناسایی قرار گیرد.
- متناسب با هریک از گروه‌های سنی، محتوا و سایر ویژگی‌های آموزشی از جمله زمان، مکان، نیاز آموزشی و ... مورد توجه قرار گیرد.
- در روند ارزیابی و ارزشیابی دوره‌های آموزشی مرغداری از مشارکت و همکاری شرکت‌کنندگان در دوره‌ها استفاده گردد.
- شاخص‌های استاندارد برای هر یک از دوره‌ها قبل از شروع دوره تنظیم شود و دوره‌ها متناسب با استانداردها و سرفصل‌های دوره مورد ارزیابی قرار گیرد.
- نیازهای دانشی، مهارتی و رفتاری شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی مرغداری مورد سنجش مستمر قرار گیرد.
- بستر و شرایط لازم برای قبولی گواهینامه‌ها از سوی مراجع ذیربط در ادارات و سازمان‌ها فراهم گردد و به افرادی که با درجه عالی دوره را طی کرده‌اند امتیازاتی اعطا گردد.

- در خصوص دوره‌های آموزشی به طور گسترده و به اشکال مختلف اطلاع‌رسانی انجام گیرد.

در پایان گفتنی است چون برخی متغیرها و عوامل مؤثر در اثربخشی دوره‌های آموزشی مرغداری هنوز ناشناخته باقی مانده‌اند، به تحقیقات و مطالعات دیگری در این زمینه نیاز می‌باشد؛ از جمله انجام پژوهش‌هایی با محوریت‌های زیر: ارزشیابی محتوایی دوره‌های آموزشی مرغداری در استان سمنان، بررسی فناوری‌های نوین در اثربخشی دوره‌های آموزشی مرغداری در این استان، بررسی مسائل و چالش‌های مدیریتی و اجرایی دوره‌های مرغداری در استان.

منابع

۱. ابراهیمی میمند، ر. و میردامادی، م. (۱۳۹۲). بررسی نگرش اعضای تعاونیهای تولید کشاورزی شهرستان کرج نسبت به استفاده از عملیات کشاورزی پایدار. *تعاون و کشاورزی*، ۲ (۶)، ۶۳-۸۴.
۲. ابطحی، ح. (۱۳۸۳). *آموزش و بهسازی سرمایه‌های انسانی* (ویرایش سوم). تهران: پویند.
۳. امینی، الف. و صفری شالی، ر. (۱۳۸۸). ارزیابی تاثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران، فصلنامه علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی - علوم آب و خاک، ۶ (۲)، ۱۷-۲۷.
۴. بیژنی، م.، ملک محمدی، الف. و یزدانی، س. (۱۳۸۷). ارزشیابی اثربخشی و بهره‌وری فعالیت‌های ترویج کشاورزی در طرح محوری گندم در شهرستان‌های شیراز و مرودشت استان فارس. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۴ (۲)، ۶۷-۷۹.
۵. جعفرزاده، م. (۱۳۸۶). الگوی انتقالی در ارزیابی اثربخشی آموزش کارکنان. ماهنامه تدبیر، ۱۸ (۱۸۶)، ۴۳-۴۸.
۶. حامدی اوغولبیک، ع. (۱۳۹۲). ارزیابی فاکتورهای مؤثر بر اثربخشی دوره‌های آموزشی تلقیح مصنوعی دام در استان زنجان. *نشریه علوم دامی (پژوهش و سازندگی)*، ۹۹، ۶۳-۶۸.

۷. خصالی لنگرودی، الف. خیری، ش. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر در اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده در شرکتهای تعاونی کشاورزی استان زنجان. *تعاون و کشاورزی*، ۲۳ (۱۱)، ۱۹-۱.
۸. زوار، ت. (۱۳۷۳). *بررسی رابطه برخی عوامل با سودمندی دوره های آموزشی بزرگسالان روستایی استان آذربایجان غربی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شهید بهشتی.
۹. سلطانی، الف. (۱۳۸۰). اثربخشی آموزشی در سازمان‌های صنعتی و تولیدی. ماهنامه تدبیر، ۱۲ (۱۱۹)، ۴۰-۴۴.
۱۰. سیف، ع. (۱۳۷۹). *روانشناسی پرورشی یادگیری و آموزش (ویرایش پنجم)*. تهران: آگاه.
۱۱. شیمون، ا. و رندال، ا. (۱۳۸۰). *مدیریت امور کارکنان و منابع انسانی*. ترجمه محمد علی طوسی و محمد صائبی. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
۱۲. عبدالملکی، م.، پزشکی راد، غ. و چیدری، م. (۱۳۸۶). بررسی اثربخشی دوره های کوتاه‌مدت آموزشی ترویجی مرتعداران در شهرستان تویسرکان. *مجله علوم کشاورزی*، ۱۳ (۱)، ۳۹-۵۳.
۱۳. علاقه بند، ع. (۱۳۹۱). *مدیریت رفتار سازمانی: کاربرد منابع انسانی*. تهران: امیر کبیر.
۱۴. فرنی، م.، ملکی آوارسین، ص. و فرشباغ جور، و. (۱۳۹۱). بررسی اثربخشی دوره‌های آموزشی ارائه شده برای اعضای شرکتهای تعاونی کشاورزی و غیرکشاورزی در استان آذربایجان شرقی با استفاده از مدل کرک پاتریک. *تعاون و کشاورزی*، ۱ (۴)، ۸۳-۶۴.
۱۵. کاظمی، ع. (۱۳۷۵). *طراحی الگوی اثربخشی سازمانی با تأکید بر معیارهای فرهنگ سازمانی*. رساله دکتری رشته مدیریت. دانشگاه تربیت مدرس. تهران.
۱۶. مهرنگار، س. و حسینی نیا، غ. (۱۳۸۸). شناسایی نیازهای آموزشی مدیران عامل تعاونیهای مرغداری و عوامل مؤثر بر آن: مطالعه موردی مرغداران استان خراسان رضوی، فصلنامه *تعاون*، ۲۰ (۲۰۸-۲۰۹)، ۱۷-۲۸.

17. Erbaugh, J. M., Donnermeyer, J., & Kibwika, P. (2001). Evaluating farmers' knowledge and awareness of integrated pest management (IPM): Assessment of the IPM collaborative research support project in Uganda. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 8(1), 47-53.
18. Gangadharappa, H.V., Pramod, K.T.M., & Shiva, K.H.G. (2007). Gastric floating drug delivery system. *Indian Pharm. Ed. Res.*, 41, 295-305.
19. Hammerschmit, G. & Meyer, R. E. (2005). New public management in Austria – local variations of a global theme?. *Public Administration*, 83(3), 709-733
20. Kirkpatrick, D. L. (1998). *Evaluating training programs the four levels. second edition*. California: Berrett-Koehler Publishers.
21. Mahmudul, H. A., Ishda, Z., & Taniguchi, K. (2002). The role of farmers' education on income in Bangladesh. *Shimane University Bulletin of Education and Research for Lifelong Learning*, 2(2), 29-35 Retrieved from <http://www.zoukou.life.shmane-u.ac.jp/ruralman/a/isida/list.htm-101k>.
22. Rodriguez, J. R. (2003). Educational level and training of human resources in farm cooperatives in the knowledge based society: an empirical study. *J. Agr. Coop.* 31(2), 15- 145.
23. Slev, A.M., & Pop, A. (2012). A model for developing adult learner effectiveness in new roles and environments. *Social and Behavioral Sciences*, 46, 2051- 2055.

Effectiveness of the Training Courses for Semnan's Province Poultry Cooperatives

R. Movahedi^{1*}, M. Zare², A. Heydari³, A. Yaghoubi Farani⁴

Received: 23/10/2013 Accepted: 14/04/2014

Abstract

The primary purpose of this study was to investigate the effectiveness of the training courses held for Semnan's province poultry cooperatives. A survey method was used to conduct this research. An instrument was developed by the researchers to gather data. The target population (N=234) included all members of Semnan's province poultry cooperatives. Content and face validity of the questionnaire were established by a panel of experts. To enhance design and clarity, the questionnaire was field-tested. The value of Cronbach's alpha reliability coefficient gained was 0.89. Data analysis was done in two parts, analytical and descriptive. Some statistical tests were used in this study included Spearman and Pearson correlation coefficients and a Multiple Regression. The results showed a significant relationship between the independent variables location of training, methods of training, the training facilities and equipment, the training content, the participants' age, training environment, the number of teaching staff, instructor's knowledge and skills, the topics adaptation to the participant's needs, the training period, and physical status of the training and the dependent variable effectiveness of the poultry training courses in Semnan Province. Results of the regression analysis showed that the three main factors including a proper environment of the training course, the instructor's abilities and knowledge, and the physical status of the training courses had significant effects on the dependent variable. Therefore, it is recommended that the three factors of skillful educators, proper status for the training courses, and proper physical environment should be taken into serious consideration more than other factors.

Keywords: Educational Effectiveness, Cooperatives, Poultry Cooperatives, Semnan Province

---

1. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Bu- Ali Sina University, Hamedan, Iran

*Corresponding Author

E-mail: r.movahedi@basu.ac.ir

2. Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Bu- Ali Sina University, Hamedan, Iran

3. Director of Education, Extension and Research, Ministry of Co-operative, Labor and Social Welfare, Tehran, Iran

4. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Bu- Ali Sina University, Hamedan, Iran